

I. DISPOSICIONS GENERALS

MINISTERI DE L'INTERIOR

5463 *Reial decret 419/2011, de 25 de març, pel qual es modifica el Reglament penitenciari, aprovat pel Reial decret 190/1996, de 9 de febrer.*

La Sentència del Tribunal Suprem, de 17 de març de 2009, va declarar la nul·litat de ple dret de l'apartat primer de la Instrucció 21/1996, de 16 de desembre, de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries, que contenia normes de caràcter general sobre seguretat, control i prevenció d'incidents relatius a interns molt conflictius i/o inadaptats. D'acord amb aquesta sentència, les «circulars o instruccions, atès que no disposen de la naturalesa i de les garanties de les normes jurídiques o disposicions de caràcter general, no són el mitjà idoni per regular drets i deures dels interns en els centres penitenciaris». Efectivament, el Tribunal Suprem recorda que tot el que es refereix a la classificació i el tractament dels interns està reservat a la Llei penitenciària i al seu Reglament de desplegament. En conseqüència, conclou, la regulació que conté la Instrucció 21/1996, de 16 de desembre, «s'excedeix de la comesa i la finalitat dels denominats "reglaments administratius o d'organització" per endinsar-se en l'àmbit reservat a la llei i als seus reglaments executius, envoltats aquests d'unes garanties en la seva elaboració i requisits de publicitat dels quals no disposa aquella (...)». En vista de la jurisprudència esmentada, la regulació dels procediments de seguretat ajustats a la perillositat potencial dels interns s'ha de contenir en una disposició administrativa de caràcter general.

El primer objectiu d'aquest Reial decret és regular els procediments de seguretat esmentats. La necessitat d'implementar aquests procediments s'ha d'entendre en el marc de la política de seguretat general. El sistema penitenciari és un dels instruments a disposició de l'Estat per afrontar les amenaces i els riscos per a la seguretat provinents, especialment, del terrorisme i de la delinqüència organitzada. Al costat de les accions de persecució i protecció, la prevenció exigeix l'elaboració d'una estratègia articulada de millora dels serveis d'informació i intel·ligència, així com l'aprovació de normes organitzatives de vigilància, control i intervenció davant d'intents dels reclusos de donar continuïtat a les activitats delictives en els centres penitenciaris.

En els últims anys s'ha produït un increment del nombre d'interns ingressats per activitats terroristes en els nostres establiments, amb especial rellevància i significació en el supòsit del denominat terrorisme gihadista. En aquest sentit, és particularment preocupant el fenomen de la captació i proselitisme d'eventuals terroristes a l'interior dels centres. El Conveni del Consell d'Europa per a la prevenció del terrorisme, de 16 de maig de 2005, reconeix la necessitat de reforçar la lluita contra el terrorisme amb mesures eficaces per prevenir tant possibles atemptats com el reclutament amb fins terroristes. En virtut del dit conveni, les parts es comprometen a adoptar les mesures necessàries per millorar i desenvolupar la cooperació entre les autoritats nacionals, especialment en l'intercanvi d'informació.

Igualment, s'ha produït un augment considerable dels reclusos vinculats a grups de delinqüència organitzada, especialment els relacionats amb organitzacions delictives d'àmbit internacional. En aquest sentit, la Convenció de les Nacions Unides contra la delinqüència organitzada transnacional, feta a Nova York el 15 de novembre de 2000 i ratificada per Espanya el 21 de febrer de 2002, recorda en el seu article 31 que els estats part han de procurar promoure pràctiques i polítiques òptimes per a la prevenció de la delinqüència organitzada transnacional.

A més, la realitat actual dels centres també posa de manifest la necessitat d'adoptar mesures de control reforçat respecte dels reclusos que, sense estar vinculats als grups de terrorisme gihadista o de delinqüència organitzada internacional, són potencialment molt perillosos.

A fi d'afrontar aquests riscos i amenaces a la seguretat, es preveu que l'Administració penitenciària pugui establir perfils d'interns que requereixin un control més gran. D'acord amb aquests perfils, les mesures generals de seguretat, com ara l'observació, coneixement i informació per part dels funcionaris, s'intensificaran en funció del risc atribuït a cada reclus. Així mateix, aquests perfils faran possible un seguiment individualitzat i específic sobre els seus titulars per part d'equips d'especialistes en coordinació amb els responsables de la seguretat al centre directiu. En tot cas, les mesures de seguretat esmentades s'han de regir pels principis de necessitat i proporcionalitat i s'han d'adoptar amb el respecte degut a la dignitat i als drets fonamentals.

El segon motiu que justifica l'aprovació d'aquest Reial decret és la necessitat de dotar de cobertura reglamentària els fitxers d'interns d'especial seguiment (FIES), la legitimitat dels quals havia estat parcialment qüestionada fins avui. En particular, es garanteix que els fitxers d'interns d'especial seguiment no suposin la fixació d'un sistema de vida diferent d'aquell que tinguin determinat reglamentàriament.

La tercera modificació que aborda aquest Reial decret es refereix al règim de vida tancat, regulat a l'article 10 de la Llei orgànica 1/1979, de 26 de setembre, general penitenciària. Es destaca la necessitat d'una intervenció més directa i més intensa en aquest col·lectiu, precisament perquè les seves condicions de vida, subjectes a limitacions regimentals més grans, afecten d'una manera singular els seus drets. Conseqüència d'això ha de ser l'atenció personalitzada a aquest grup d'interns a través de programes específics i professionals especialitzats. Igualment, s'estableixen garanties específiques perquè l'estada dels joves en aquest règim de vida tingui la durada mínima imprescindible, i s'afavoreixen els aspectes educatius i formatius.

Finalment, aquest Reial decret modifica la composició de les juntes de tractament i dels consells de direcció per tal d'adaptar-los a la nova realitat organitzativa sorgida a partir de la creació dels centres d'inserció social i a l'experiència adquirida durant el temps del seu funcionament. Els centres d'inserció social, regulats en el títol VII del Reglament penitenciari, aprovat pel Reial decret 190/1996, de 9 de febrer, són un tipus d'establiment de règim obert, caracteritzat per l'absència de controls rígids, que tenen com a objectiu fomentar la confiança del mateix intern. La dotació d'infraestructures i personal d'aquests centres s'ha completat recentment amb motiu de la implementació del pla d'amortització de centres. Aquest Reial decret modifica la composició dels òrgans i hi incorpora un representant dels centres d'inserció social. Al seu torn, a fi de racionalitzar el treball dels centres d'inserció social, es modifica la periodicitat de les sessions de les juntes de tractament.

En la tramitació d'aquest Reial decret s'ha sol·licitat l'informe de l'Agència Espanyola de Protecció de Dades, així com del Consell Fiscal i del Consell General del Poder Judicial.

En virtut d'això, a proposta del ministre d'Interior, amb l'aprovació prèvia del ministre de Política Territorial i Administració Pública, d'acord amb el Consell d'Estat i amb la deliberació prèvia del Consell de Ministres en la reunió del dia 25 de març de 2011,

DISPOSO:

Article únic. *Modificació del Reglament penitenciari, aprovat pel Reial decret 190/1996, de 9 de febrer.*

U. Es modifica l'apartat segon de l'article 6, que queda redactat de la manera següent:

«2. La recollida, tractament automatitzat i cessió de les dades de caràcter personal dels reclusos contingudes en els fitxers s'ha de fer d'acord amb el que estableix la legislació sobre protecció de dades de caràcter personal i les seves normes de desplegament.»

S'introdueix a l'article 6 un apartat quart, que queda redactat de la manera següent:

«4. L'Administració penitenciària pot establir fitxers d'interns que tinguin com a finalitat garantir la seguretat i el bon ordre de l'establiment, així com la integritat dels interns. En cap cas la inclusió en aquest fitxer determina per si mateixa un règim de vida diferent del que correspon reglamentàriament.»

Dos. Es modifica l'apartat primer de l'article 65 i s'introdueixen un apartat segon i un apartat tercer, i l'article queda redactat de la manera següent:

«1. Les actuacions encaminades a garantir la seguretat interior dels establiments consisteixen en l'observació dels interns, els recomptes de població reclusa, els registres, els escorcolls, les requisos, els controls, els canvis de cel·la, l'assignació adequada de destins i les activitats i cauteles pròpies de les sortides tant fora dels mòduls com fora de l'establiment.

2. La intensitat de les mesures assenyalades a l'apartat anterior s'ha d'ajustar a la perillositat potencial dels interns als quals s'apliquin, particularment en els supòsits d'interns que pertanyen a grups terroristes, de delinqüència organitzada o de perillositat extrema, respectant, en tot cas, els principis a què es refereix l'article 71.

3. Amb la finalitat assenyalada a l'apartat anterior, l'Administració penitenciària pot constituir grups especialitzats de funcionaris.»

Tres. S'introdueix un apartat tercer a l'article 90, que queda redactat de la manera següent:

«3. En els centres amb mòduls o departaments de règim tancat s'ha de dissenyar un programa d'intervenció específic que garanteixi l'atenció personalitzada als interns que estiguin en aquest règim, per equips tècnics, especialitzats i estables.»

Quatre. S'introdueix un apartat quart a l'article 92, que queda redactat de la manera següent:

«4. Quan l'intern sigui menor de vint-i-un anys, tota revisió, tant de modalitat com de grau, que superi els sis mesos de permanència en el mateix règim de vida s'ha de remetre al centre directiu per a la seva resolució.

Així mateix, si els acords, ja siguin sobre assignació de modalitat o revisió de grau, no s'adopten per unanimitat, s'han de remetre al centre directiu per a la seva resolució.»

Cinc. Es modifica l'apartat segon de l'article 268, que queda redactat de la manera següent:

«2. Les juntes de tractament o l'òrgan col·legiat equivalent s'han de reunir en sessió ordinària una vegada al mes, llevat que ho facin amb una periodicitat superior en funció de les característiques de l'establiment i de l'ordre dels assumptes a tractar, prèvia aprovació del consell de direcció del centre i comunicació al centre directiu. Les juntes de tractament o l'òrgan col·legiat equivalent s'han de reunir en sessió extraordinària tantes vegades com ho consideri necessari el seu president.»

Sis. Es modifica l'apartat primer de l'article 270 i s'afegeix un paràgraf g), amb la redacció següent:

«g) El subdirector o subdirectors de centres d'inserció social.»

Set. Es modifica l'apartat primer de l'article 272, que queda redactat de la manera següent:

«1. La junta de tractament o l'òrgan col·legiat equivalent està presidida pel director del centre penitenciari i composta pels membres següents:

- a) El subdirector de tractament o subdirector en cap d'equip de tractament en els centres d'inserció social independents.
- b) El subdirector mèdic o cap dels serveis mèdics.
- c) El subdirector del centre d'inserció social, en els centres d'inserció social dependents.
- d) Els tècnics d'institucions penitenciàries que hagin intervingut, si s'escau, en les propostes sobre les quals es delibera.
- e) Un treballador social, que hagi intervingut en les propostes sobre les quals es delibera.
- f) Un educador o coordinador del centre d'inserció social que hagi intervingut en les propostes.
- g) Un cap de serveis, preferentment el que hagi intervingut en les propostes.»

Disposició derogatòria única. *Derogació normativa.*

Queden derogades totes les disposicions, del mateix rang o inferior, que s'oposin al que disposa aquesta norma, la contradiguin o siguin incompatibles.

Disposició final primera. *Títol competencial.*

Aquest Reial decret es dicta a l'empara de l'article 149.1.6a de la Constitució, que atribueix a l'Estat la competència exclusiva en matèria de legislació penitenciària.

Disposició final segona. *Entrada en vigor.*

Aquest Reial decret entra en vigor al cap de vint dies de la seva publicació en el «Butlletí Oficial de l'Estat».

Madrid, 25 de març de 2011.

JUAN CARLOS R.

El Vicepresident Primer del Govern
i Ministre de l'Interior,
ALFREDO PÉREZ RUBALCABA